

A FAVOR D' UN CAPITALISME DEMOCRÀTIC, EQUITATIU I JUST

El liberalisme occidental, també nomenat capitalisme democràtic, és un sistema d'organitzar la societat que s'ha imposat en el pensament occidental per raons que val la pena recordar.

Com diu Carles Boix, catedràtic de ciència política a la universitat de Princeton, “el triomf final de mercat i democràcia no va ser fruit de l'atzar, d'una coincidència astral o fins i tot d'una victòria militar. En bona part va ser el resultat de la seva capacitat de satisfer alhora dues aspiracions humanes bàsiques: menjar i pensar, créixer i ser lliure. I, en part, també va derivar d'un fet molt senzill i que ara tendeix a passar desapercebut. Tant l'economia de mercat com la democràcia parteixen de reconèixer que hi ha un punt de partida inalterable en tota societat: l'egoisme innat de l'individu; en paraules d' Isaiah Berlin, la “fusta torta de la humanitat”. (Veure: “ La fi de la historia, 25 anys després”, diari ARA, 2 de setembre de 2014).

I prossegueix Carles Boix: “davant d'una psicologia “imperfecta” (caracteritzada per la passió de guanyar i de governar i controlar els altres), l'única solució és crear una arquitectura externa (mercats competitius i eleccions lliures) que la contingui i la canalitzi amb resultats positius per al màxim nombre de persones. Per contra, tots els enemics del capitalisme democràtic partien d'imaginar que la imperfecció venia de fora, que l' home havia estat corromput per un sistema injust i que, per tant, la destrucció d' aquest sistema (l'absolutisme primer, el liberalisme més endavant) redimiria l'home antic de totes les seves mancances. La conseqüència d' aquesta diagnosi va ser el gulag”.

Carles Boix remarca la tensió consubstancial que hi ha entre els dos components (mercat i democràcia) que caracteritzen el capitalisme democràtic. “Mercat i democràcia funcionen d'acord amb dues lògiques diferents. La democràcia, precisament perquè opera sota el principi d' una persona un vot, tendeix a la igualtat de resultats. El mercat tendeix sovint (tot i que no sempre) a l'acumulació de recursos en una part de la societat i a la diferència. El problema és conjuminar aquestes dues forces”.

Ferran Requejo, catedràtic de ciència política a la Universitat Pompeu Fabra, ha insistit també, com Carles Boix, en les tensions entre capitalisme, democràcia i justícia socioeconòmica. “Es tracta de tres elements dotats de diverses lògiques internes basades en valors i objectius diferents. Son tres elements que estan en tensió mútua. La lògica del mercat no és reforçar la democràcia o aconseguir més justícia social o una justícia social millor; ni la lògica de la democràcia és necessàriament afavorir aquesta justícia o fer que el mercat funcioni més eficientment”. (Veure: “Desigualtats, democràcia, Europa”, diari ARA, 28 de desembre de 2014) .

I prossegueix Requejo, “ A més, cadascun d'aquestes tres elements presenta variants internes. Hi ha diverses concepcions rivals del capitalisme, de la democràcia i de la justícia socioeconòmica. En termes pràctics i malgrat les seves tensions inherents, un tipus de capitalisme, especialment el presidit per una forta intervenció pública, ha resultat compatible amb un determinat tipus de democràcia, - liberal, social i de partits -. Els models socialistes no poden dir el mateix”.

Els qui vivim dins el liberalisme occidental tenim el repte de prosseguir perfeccionant un model de capitalisme democràtic que procuri optimitzar els tres components: mercat, democràcia i justícia socioeconòmica. I això vol dir, en primer lloc, defugir “ el perill de la il·lusió” que va analitzar a fons François Furet, una il·lusió que comporta donar preferència a la igualtat per damunt de la llibertat i la justícia. La societat oberta requereix una defensa del pluralisme de valors de tal manera que cap dels tres valors fonamental – llibertat, democràcia, justícia – tingui un estatus privilegiat respecte a l'altre.

J. M. Keynes va escriure: “ el nostre problema polític fonamental és pot resumir en com combinar tres principis: l'eficàcia econòmica, la justícia social i la llibertat individual”. D'aquests tres principis, la justícia social ha estat considerada, sovint, una qüestió de moralitat. Tanmateix, les anàlisis empíriques ens indiquen que una societat molt desigual és una societat inestable també en termes socials i econòmics, a més de polítics. Les societats desiguals presenten greus problemes d'ordre públic, tenen ciutadans amb

majors problemes de salut i enregistren nivells d'educació molt baixos, aspecte aquest negatiu no només en termes culturals sinó també d'eficiència econòmica en un mercat global caracteritzat per la informatització i digitalització de l'economia. Per tant, el combat contra la desigualtat econòmica és també una opció a favor de l'economia eficient.

Com diu Ferran Requejo: "hi ha diversos arguments morals i polítics a favor de societats més igualitàries. Però fins i tot aquells que creuen que la majoria de les desigualtats socials no es deuen a situacions *injustes* en termes morals, no poden contraargumentar les raons *polítiques* que fan més convenient viure en societats amb índexs més baixos de desigualtat". Procedir a redistribucions que disminueixin les desigualtats és propiciar la competitivitat de l'economia de mercat.

Miquel Rubirola i Torrent

31 de desembre de 2014